

TĀLĀKIE REĢIONI

Pastāv īpaši pasākumi, ar kuriem atbalsta attīstību Eiropas Savienības nomaļajos reģionos, kas dēvēti par tālākiem reģioniem un ietver: Gvadelupu, Francijas Gviānu, Reinjonu, Martiniku, Majotu, Senmartēnu (Francija), Azoru salas un Madeiru (Portugāle) un Kanāriju salas (Spānija). Atbalsta mērķis ir kompensēt grūtības, ko rada šo reģionu ģeogrāfiskais attālums.

JURIDISKAIS STATUSS

Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 349. un 355. pants.

VISPĀRĪGA INFORMĀCIJA

Atsevišķu ES dalībvalstu teritorijas daļas atrodas planētas reģionos, kas ir nošķirti no Eiropas. Šie reģioni, kurus dēvē par tālākiem reģioniem, saskaras ar vairākām grūtībām, kas saistītas ar to ģeogrāfisko atrašanās vietu, proti: nomaļumu, izolētību, nelielo izmēru, sarežģītiem topogrāfiskiem un klimata apstākļiem. Šie reģioni ekonomiski ir atkarīgi no ierobežota produktu skaita (bieži vien no lauksaimniecības produktiem vai dabas resursiem). Šīs īpatnības apgrūtina reģiona turpmākās attīstības iespējas.

Pašlaik pastāv deviņi tālākie reģioni:

- pieci Francijas aizjūras departamenti – Martinika, Majota, Gvadelupa, Francijas Gviāna un Reinjona;
- viena Francijas aizjūras kopiena – Senmartēna;
- divi Portugāles autonomie reģioni – Madeira un Azoru salas;
- viena Spānijas autonomā kopiena – Kanāriju salas.

Jāuzsver, ka tālākie reģioni nav tas pats, kas ES aizjūras zemes un teritorijas (AZT). Kopumā ir 25 AZT, kas konstitucionāli ir saistītas ar vienu no šādām ES dalībvalstīm: Dāniju, Franciju, Nīderlandi un Apvienoto Karalisti. AZT neietilpst vienotajā tirgū un tām ir jāievēro trešām valstīm uzliktās saistības tirdzniecības jomā, jo īpaši izcelsmes noteikumi, sanitārie un fitosanitārie standarti un drošības pasākumi. ES asociācijas attiecības ar AZT ir izklāstītas Padomes Lēmumā 2013/755/ES, kas pieņemts 2013. gada 25. novembrī. Ar Lisabonas līguma 355. pantu Eiropadome pēc attiecīgās dalībvalsts iniciatīvas ir tiesīga mainīt Francijas, Dānijas un Nīderlandes aizjūras zemes vai teritorijas (t. i., tālāko reģionu vai AZT) statusu, negrozot Līgumu. Piemēram, līdz 2011. gada beigām Senbartelmī bija tālākais reģions, taču 2012. gadā

tas kļuva par AZT. Pretējais notika 2014. gadā ar Majotu, kas bija AZT, taču ar Padomes Lēmumu kļuva par tālāko reģionu.

Tabula: dati par tālākajiem reģioniem

	Attālums no valsts galvaspilsētas (km)	Platība (km ²)	Iedzīvotāju skaits	IKP uz vienu iedzīvotāju % no ES vidējā rādītāja (ES=100) (*)
ES 28	-	4 407 569,1	508 450 856	100
Francija (***)	-	633 186,6	66 415 161	106
Portugāle	-	92 226,0	10 374 822	77
Spānija	-	505 944,0	46 449 565	90
Azoru salas	1 548	2 322,0	245 766	69,2
Kanāriju salas	1850 (vidējais rādītājs visām salām)	7445,0	2 135 722	78,2
Gvadelupa	7 578	1 681,6	393 392	73,1
Francijas Gviāna	7 841	83 533,9	262 527	58,4
Madeira	1 041	802,0	256 424	73,39
Martinika	7 641	1 128,0	376 847	77,03
Reinjona	9 921	2 503,7	850 996	69,92
Senmartēna (**)	6 700	86 (53 Francijas teritorijai)	36 457	-
Majota	8 444	374,0	235 132	30,75

(*) 2015. gada dati, izņemot par Azoru salām, Madeiru un Martiniku (2014. gada dati) un Gvadelupu (2015. gada dati); avoti: *Eurostat*, statistika par Portugāli,
(**) Avoti: *INSEE* (Francija), 2015. gads, un *Ministère Français des Outre-Mer* (Francijas Aizjūras teritoriju ministrija); jaunāki dati par IKP nav pieejami.
(***) Kopējā Francijas teritorija ietver tālākos reģionus, taču neietver AZT.

Avots: *Eurostat*, 2015. gads.

MĒRĶI

Lai arī tālākos reģionus no Eiropas šķir liels attālums, tie ir Eiropas Savienības neatņemama daļa un uz to teritoriju pilnībā attiecas *acquis communautaire*. Taču, ņemot vērā šo reģionu īpašo ģeogrāfisko atrašanās vietu un ar to saistītās grūtības, ES politika ir jāpielāgo to īpašajai situācijai.

Attiecīgie pasākumi jo īpaši skar tādas jomas kā muita un tirdzniecības politika, fiskālā politika, brīvās zonas, lauksaimniecības un zivsaimniecības politika un izejvielu un plaša patēriņa preču piegādes nosacījumi. Šo reģionu vajadzībām var pielāgot arī noteikumus par valsts atbalstu un piekļuvi struktūrfondiem un ES horizontālajām

programmām (piemēram, Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) īpašajiem piešķirumiem tālākiem reģioniem).

Papildus īpašajiem ERAF piešķirumiem lauksaimniecības jomā tālākos reģionus atbalsta *POSEI* programmas (attālu un salu reģionu īpašo attīstības problēmu pārvarēšanas programmas), ko finansē no ELGF (sk. tabulu zemāk). Šīs programmas ir orientētas uz divām lielām pasākumu jomām:

- īpaši piegādes nosacījumi, kuru mērķis ir samazināt papildu izmaksas, kas saistītas ar cilvēka patēriņam un pārstrādei paredzētiem pamatproduktiem vai lauksaimniecībā izmantojamām izejvielām, un
- pasākumi vietējās lauksaimnieciskās ražošanas atbalstam.

Plānošanas laikposmā 2014.–2020. gadam tālākiem reģioniem no Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem (ESI fondi) ir piešķirti apmēram 13 miljardi EUR, kuru sadalījums ir šāds:

Tabula: Eiropas strukturālo un investīciju fondu piešķirumi tālākiem reģioniem 2014.–2020. gadā

ESI fondu piešķirumi tālākiem reģioniem	(miljardos EUR)
ERAF (ietverot īpašos piešķirumus tālākiem reģioniem un Eiropas teritoriālai sadarbībai (ETS))	5
Eiropas Sociālais fonds (ESF) (ietverot Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvu (YEI))	1,9
Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA)	1,5
Attālu un salu reģionu īpašo attīstības problēmu pārvarēšanas programmas (<i>POSEI</i>) (finansējums no Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda (ELGF))	4,6
Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds (EJZF)	0,3
Kopā	13,3

Avots: Eiropas Komisija, Tālāko reģionu ceturtais forums, 2017. gada 30.–31. marts.

Komisija priekšlikumā par kohēzijas politiku pēc 2020. gada paredzēja arī turpmāk tālākiem reģioniem no ERAF līdzekļiem piešķirt 1,5 miljardu EUR. Turklāt tālākie reģioni saņems 270 miljonus EUR no sadarbības programmas (*Interreg*).

EIROPAS STRATĒGIJA TĀLĀKIEM REĢIONIEM

Komisija 2017. gada oktobrī publicēja paziņojumu (COM(2017)0623) “Stiprāka un atjaunota stratēģiskā partnerība ar ES tālākajiem reģioniem”. Šajā stratēģijā ierosināta jauna pieeja, kā labāk risināt konkrētās vajadzības, kādas ir katram no deviņiem ES tālākiem reģioniem. Šī pieeja palīdzēs tālākiem reģioniem radīt jaunas iespējas saviem iedzīvotājiem, uzlabot konkurētspēju un inovāciju tādās nozarēs kā lauksaimniecība, zivsaimniecība un tūrisms, kā arī paplašināt sadarbību ar kaimiņvalstīm.

Stratēģija balstīta uz četriem pīlāriem:

- jauns, uz stingras partnerības balstīts pārvaldības modelis;
- tālāko reģionu aktīvu izmantošana;
- izaugsmes un darbvietu radīšanas veicināšana un
- sadarbības padziļināšana.

EIROPAS PARLAMENTA LOMA

Lai gan visus lēmumus par to, kuriem reģioniem piešķirt tālāko reģionu statusu, pieņem Eiropadome, ļoti būtiska loma tālāko reģionu atbalstīšanā ir Parlamentam.

Eiropas Parlamentam ir tādas pašas pilnvaras kā Padomei jautājumos, kas saistīti ar likumdošanu tādās būtiskākajās ES politikas jomās kā reģionālā, lauksaimniecības, zivsaimniecības un izglītības politika. Savā darbā Parlaments ņem vērā tālāko reģionu īpašo situāciju un atbalsta iniciatīvas, kuru mērķis ir sekmēt šo reģionu attīstību.

Sarunās par 2014.–2020. gada tiesisko regulējumu Parlaments atbalstīja principu, ar ko tālākajiem reģioniem piemērotu atšķirīgu līdzfinansēšanas likmju režīmu, īpašus ERAF noteikumus par ienesīgiem ieguldījumiem uzņēmumos un īpašus noteikumus par ETS programmām. Turklāt 2014. gadā Parlaments pieņēma rezolūciju par attālāko reģionu potenciāla kāpināšanu, veidojot sinerģiju starp ES struktūrfondiem un citām ES programmām. Tajā Parlaments atgādināja par tālāko reģionu īpatnībām un uzsvēra vajadzību veidot sinerģiju starp struktūrfondu atbalstu tālākajiem reģioniem un ES līmeņa programmām, tādām kā “Apvārsnis 2020”, *LIFE+* un *COSME*.

Nesen Parlaments izstrādāja patstāvīgo ziņojumu par tālākiem reģioniem, kurā galveno uzmanību pievērta LESD 349. panta īstenošanai, aptverot tādas jomas kā ES tirdzniecības politika, jūrniecības politika, zivsaimniecība un zilā izaugsme, kohēzijas politika, vide un enerģētika.

Filipa Azevedo / Marek Kołodziejcki
05/2019

